

บทที่ ๒

ลีลาการเสียดสีในวรรณกรรมไทย

๑. ความหมายของคำว่า "ลีลา"

คำว่า "ลีลา" ใช้ตามคำศัพท์ภาษาอังกฤษว่า "Style" นักวรรณคดีไทยแต่ละท่านได้อธิบายความหมายของคำดังกล่าวไว้ดังนี้

ศาสตราจารย์พระยาอนุমানราชธน ใช้คำว่า "ท่วงท่าที่แสดง" แทนคำว่า "Style" หากต้องการความหมายที่แคบลง ท่านใช้คำว่า "ท่วงท่าที่แสดงส่วนตัวหรือเฉพาะตัว" โดยอธิบายความหมายไว้ว่า "ท่วงท่าของที่แสดงไม่ใช่อะไรอื่น นอกจากเรื่องความมีระเบียบและการเคลื่อนไหว ซึ่งไหลลงไปในความคิดของเราหรือกล่าวโดยย่อก็คือ วิธีวางรูปการสร้างองค์ประกอบของวรรณกรรมหรือศิลปกรรม ส่วนสำคัญอันเป็นรากฐานของท่วงท่าที่แสดงทั้งหมดจะดีหรือเลวก็ตามทีก็อยู่ที่องค์ประกอบ ถ้าเป็นวรรณกรรมก็อยู่ที่วิธีจัดเรียงถ้อยคำ ประโยค ประธานวรรคตอนของผู้ประพันธ์อันเกิดจากความคิดเห็นเป็นเฉพาะตัวของผู้ประพันธ์"

(พระยาอนุমানราชธน, ๒๕๓๓ : ๘๗)

กุหลาบ มัลลิกะมาส อธิบายคำว่า "Style" หมายถึง ท่วงท่าที่แสดงออกเป็นลักษณะเฉพาะตัวของผู้แต่งแต่ละคน ผู้แต่งต่างก็มีแบบเป็นของตนเองปรากฏอยู่ซ้ำๆ จนสรุปได้ว่าการเขียนแบบนี้สำนวนนี้เป็นของใคร นักเขียนมีวิธีวางลำดับเนื้อเรื่อง เลือกใช้ถ้อยคำ ประโยควรรคตอนหรือแสดงแนวความคิดอันเป็นลักษณะของตนเองไปต่างๆ กัน (กุหลาบ มัลลิกะมาส, ๒๕๓๖ : ๒๑) นอกจากนั้นอาจารย์กุหลาบ มัลลิกะมาส ยังได้เสนอแนวทางการพิจารณาท่วงท่าของของผู้แต่งแต่ละคนโดยใช้หลักดังนี้

๑. การสรรคำใช้

๑.๑ คำที่มีความหมายเหมาะสมกับเนื้อเรื่องและสถานภาพ
ของบุคคล

๑.๒ การเลือกเสียงของคำตลอดจนการเล่นคำ

๒. ท่วงท่าของที่เกี่ยวกับโวหาร

๒.๑ ภาพในจิตหรือจินตภาพ

๒.๒ ภาพพจน์

๓. ท่วงทำนองที่เกี่ยวกับการสร้างประโยค นักเขียนมักมีวิธีเรียบเรียงประโยคเป็นลักษณะเฉพาะตัว
๔. ท่วงทำนองในการบรรยายและพรรณนาความให้กระจ่างแจ้ง
๕. หางเสียงของผู้แต่ง (Tone) หมายถึง ทศนคติหรือท่าทีของผู้แต่งที่มีอยู่ต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง และอาจเปรียบได้ว่ามีลักษณะใกล้เคียงกับน้ำเสียง ซึ่งอาจเป็นทำนองประชด แสดงอารมณ์ขัน ล้อเลียน เยาะเย้ย จริงจัง เคร่งเครียด อ่อนโยน อ่อนหวาน กราดเกรี้ยว เคียดแค้น ขมขื่นหรือการกล่าวอย่างมีเจตนาอย่างหนึ่งอย่างใดแฝงอยู่ ซึ่งหางเสียงของผู้แต่งปรากฏให้ผู้อ่านทราบด้วยการสังเกตจากวิธีการเขียนอย่างจิตวิสัย การเขียนอย่างประชดหรือล้อเลียนเสียดสี การสร้างบรรยากาศในเรื่องให้กลมกลืนไปกับเนื้อเรื่อง (กุหลาบ มัลลิกะมาส, ๒๕๓๖ : ๑๒๓-๑๒๗)

ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ กล่าวว่า กลวิธีคือ การกระทำอย่างไรจึงจะทำให้เนื้อเรื่องดำเนินไปตามโครงเรื่องที่ผูกไว้ และให้บรรลุความมุ่งหมายของเรา... ขบวนการของกลวิธีทั้งหมดเราอาจเรียก ลีลา (บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, ๒๕๒๒ : ๑๑๕)

จากคำอธิบาย คำว่า "Style" ของนักวรรณคดีไทยแต่ละท่าน แม้จะใช้คำเรียกที่แตกต่างกันออกไปแต่มีความหมายใกล้เคียงกัน ในงานวิจัยฉบับนี้ผู้วิจัยเห็นสมควรให้ใช้คำว่า "ลีลา" แทนคำว่า "Style" เนื่องจากให้ความหมายครอบคลุมทั้งเรื่องการใช้ภาษา ได้แก่ การสรรคำ การสร้างประโยค การใช้ภาพพจน์ การสร้างจินตภาพ และกลวิธีการประพันธ์

๒. ความหมายของคำว่า "การเสียดสี การแฝงนัยและการประชดประชัน"

๒.๑ ความหมายของคำว่า "การเสียดสี"

ความหมายทั่วไป

คำว่า "เสียดสี" หมายถึง ว่าเปรียบเปรย ว่าเหน็บแนม (ราชบัณฑิต, ๒๕๓๔ : ๕๔๗)

ความหมายในภาษาและวรรณกรรม

การเสียดสี (Satire) หมายถึงศิลปะการเขียนที่ใช้กลวิธี (Technique) ทำเรื่องสำคัญให้กลายเป็นเรื่องขบขันเพื่อเสียดสี ล้อเลียนความเขลาหรือความไม่ถูกต้องของมนุษย์และสังคม (พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรม : ภาพพจน์โวหารและกลการประพันธ์, ๒๕๓๙ : ๑๘๗) นอกจากนี้ พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรม ยังได้อธิบายถึงจุดประสงค์ของการเขียนแบบเสียดสี ไว้ว่า

นักเขียนเรื่องเสียดสีตั้งตนเป็นผู้พิทักษ์มาตรฐานอุดมคติและ
 สัจจะทั้งค่านิยมทางศีลธรรมและทางสุนทรียภาพ ฉะนั้นนักเขียนเรื่อง
 เสียดสีจึงเป็นผู้มุ่งแก้ไข ตำหนิและล้อเลียนความโง่เขลาและความเลวร้าย
 ของสังคม เรื่องเสียดสีสร้างความรู้สึกดูแคลนและเย้ยหยัน ผู้ที่กระทำผิด
 ไปจากแนวทางที่ถูกที่ควร จึงเป็นเสมือนการประท้วง หรือการแสดงความ
 โกรธและความไม่พึงพอใจอย่างแนบเนียนและมีศิลปะ

เรื่องเสียดสีแตกต่างจากเรื่องขบขันตรงที่ “เรื่องขบขันมีจุดมุ่งหมายให้ขบขันเพื่อความ
 บันเทิงเพียงอย่างเดียว แต่เรื่องเสียดสีมุ่งขบขันอย่างเย้ยหยัน กล่าวคือ ใช้เสียงหัวเราะเป็นอาวุธ
 ทิ่มแทงให้ผู้ที่เป็นเป้าหมายเกิดความอับอายเจ็บปวด เพื่อจะได้ปรับปรุงแก้ไขข้อผิดพลาดและ
 “ไม่ให้ผู้ใดกระทำข้อผิดพลาดเหล่านั้นอีก” (ทองสุก เกตุโรจน์, ผู้แปล, ๒๕๓๘ : ๓๑๐) โดย
 ผู้เขียนจะระบุเป้าหมายของการเสียดสีไว้อย่างชัดเจนในเรื่อง เรื่องเสียดสีอาจแทรกอยู่ใน
 วรรณกรรมหลายๆ เรื่อง ที่มีได้แต่งเป็นเรื่องเสียดสีโดยเฉพาะ เช่น อาจแทรกในพฤติกรรมของ
 ตัวละคร หรือสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง แต่ในวรรณกรรมบางเรื่องก็เป็นวรรณกรรม
 ประเภทเสียดสีอย่างชัดเจน เนื่องจากผู้เขียนใช้กลวิธีเสียดสีตลอดทั้งเรื่อง ในอธิบายศัพท์
 วรรณกรรม แบ่งวรรณกรรมที่เป็นเรื่องเสียดสีเป็นประเภทใหญ่ ๆ ได้ ๒ ประเภท คือ

๑. เรื่องเสียดสีโดยตรง เรื่องเสียดสีโดยตรงนั้น เสียงที่ล้อเลียน
 เสียดสีกล่าวออกมาทางบุรุษที่หนึ่งคือ “ข้าพเจ้า” ซึ่งอาจกล่าวกับผู้อ่าน
 โดยตรงหรือกล่าวกับตัวละครตัวหนึ่งในวรรณกรรมเรื่องนั้น

๒. เรื่องเสียดสีโดยอ้อม ใช้ในรูปแบบของวรรณกรรมอื่นที่มีใ้
 การกล่าวออกมาตรงๆ รูปแบบที่ใช้มากที่สุดคือเรื่องเล่าบันเทิงคดี ซึ่งสิ่ง
 ที่นำมาล้อเลียนได้แก่ตัวละครที่ทำให้ตัวเขาเองและความคิดเห็นของตน

นำหัวเราะ โดยสิ่งที่เขาพูด คิดและทำและบางทีก็ทำให้นำหัวเราะยิ่งขึ้น
ไปอีก เพราะคำวิพากษ์วิจารณ์และท้วงติงองในการเล่าเรื่องของผู้ประพันธ์
(ทองสุก เกตุโรจน์, ผู้แปล, ๒๕๓๘ : ๓๑๑-๓๑๒)

การเขียนเรื่องแบบเสียดสีเป็นกลวิธีการเขียนที่น่าสนใจ และนักเขียนนิยมนำมาใช้
เนื่องจาก "การเขียนเรื่องเสียดสีมักใช้กับเรื่องทีกล่าวถึงตรงๆ ไม่ได้ เพราะจะทำให้ผู้เขียนเกิด
ความเดือดร้อน จึงต้องเขียนแบบซ่อนเร้นหรือแอบแฝง โดยการกล่าวถึงทางอ้อมผู้อ่านหรือผู้ที่
เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์สามารถเข้าใจได้ดี แต่ทั้งนี้จะต้องมีพื้นฐานเกี่ยวกับเรื่องนั้นพอสมควร"
(ทัศนีย์ กระจ่างอินทร์, ๒๕๒๑ : ๑๑) เรื่องที่นิยมนำใช้กลวิธีการเขียนแบบเสียดสีมักเป็นเรื่อง
เกี่ยวกับการเมืองหรือการวิจารณ์บุคคล ทั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อนักเขียน เนื่องจากเป็นการ
ตีความของผู้อ่าน ไม่สามารถนำมาฟ้องร้องได้

๒.๒ ความหมายของคำว่า "การแฝงนัย"

การแฝงนัย (Irony) เป็นศัพท์บัญญัติจากภาษาอังกฤษ นักวรรณคดีไทยได้อธิบาย
ความหมายไว้ดังนี้

กุหลาบ มัลลิกะมาส ใช้คำว่า การแฝงนัย แทนคำว่า Irony ความหมายอย่างกว้าง
หมายถึง การขัดกันระหว่างความเป็นจริงกับสิ่งที่ปรากฏให้เห็น ความหมายอย่างแคบ หมายถึง
ภาพพจน์ซึ่งเจตนาจะสื่อสารข้อความที่ตรงกันข้าม หรือขัดกันกับถ้อยคำที่ใช้ในภาพพจน์นั้น
(กุหลาบ มัลลิกะมาส, ๒๕๔๐ : ๓๕) นอกจากนี้ อาจารย์กุหลาบ มัลลิกะมาส ได้แบ่งรูปแบบ
การแฝงนัยเป็นรูปแบบย่อยๆ ไว้ดังนี้

๑. การแฝงนัยด้วยถ้อยคำ หมายถึง การกล่าวอย่างตรงกันข้าม
กับความตั้งใจหรือกับความจริง การแฝงนัยด้วยถ้อยคำมีลักษณะคล้าย
กับการประชดเหน็บแนมและการเสียดสี... แต่การแฝงนัยจะใช้อย่าง
ไม่ต้องการว่าให้ขมขื่น เจ็บใจและไม่ตั้งใจเสียดสีรุนแรง แต่จะมีลักษณะ
ยั่วล้อหรือเข้าเหย้าเสียมมากกว่า

๒. การแฝงนัยเชิงละคร เป็นการขัดแย้งกันของสถานการณ์
หรือเหตุการณ์ในเรื่องเล่า นวนิยาย เรื่องสั้น โดยเฉพาะในบทละคร
ที่ตัวละครไม่รู้เรื่องที่เป็นเลศนัย เป็นเหตุการณ์เบื้องหลัง แต่ผู้อ่านหรือ

ผู้ชมละครรูเรื่องนั้นแล้ว

๓. การแฝงนัยเชิงโคล้อ คำนี้ใช้ในการเสนอความคิดที่ว่า โศกชะต้ามักเล่นกลกับมนุษย์ และแผนการใดๆของมนุษย์ที่คาดหมายว่าจะได้ผลอย่างหนึ่ง อาจกลับกลายเป็นตรงกันข้ามกับที่คาดหวังไว้ การแฝงนัยเช่นนี้นักเขียนมักนำมาใช้เป็นการให้ข้อคิดแก่ผู้อ่าน แต่ที่จริงแล้วมนุษย์ก็อาจเห็นอยู่เสมอในชีวิตจริง

พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรม : ภาพพจน์ ไหวหาวและการประพันธ์ ใช้คำว่า การแฝงนัย แทน Irony เช่นกัน ความหมายอย่างแคบ หมายถึง การขัดกันระหว่างความเป็นจริงกับสิ่งที่ปรากฏให้เห็น ส่วนความหมายอย่างกว้าง หมายถึง ความคิดที่เจตนาจะสื่อสารนั้นแตกต่างหรือตรงกันข้ามกับความหมายตามตัวอักษรของคำที่ใช้ (พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรม : ภาพพจน์ ไหวหาวและการประพันธ์, ๒๕๓๙ : ๑๒๘)

ในงานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยเห็นสมควรใช้คำว่า การแฝงนัย แทนคำว่า Irony เนื่องจากเป็นคำที่เข้าใจง่ายและสื่อความหมายได้ชัดเจน การเขียนแบบแฝงนัยจึงเป็นการเขียนที่ผู้เขียนแสดงความคิด ความรู้สึก อารมณ์หรือทัศนคติต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่ตรงกันข้ามกับถ้อยคำหรือข้อความที่ปรากฏ

๒.๓ ความหมายของคำว่า “การประชดประชัน”

การประชดประชัน หมายถึง คำพูดกระทบกระเทียบ เสียดแทง ที่บุคคลหนึ่งกล่าวต่ออีกบุคคลหนึ่งหรือเกี่ยวกับบุคคลนั้น โดยไม่ต้องเป็นการแฝงนัย (พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรม : ภาพพจน์ ไหวหาว และกลการประพันธ์, ๒๕๓๙ : ๑๘๗)

ลีลาเสียดสีในงานวรรณกรรมของลาว คำหอม ประกอบด้วยการประชดประชัน ด้วยคำพูดเพื่อให้ผู้อื่นเจ็บปวด การเสียดสีซึ่งมีทั้งการเสียดสีทางตรงและทางอ้อม และการแฝงนัยเพื่อแสดงความขบขัน แต่ในความขบขันนั้นนำไปสู่การเสียดสี การประชดประชัน การเสียดสีและการแฝงนัย จึงเป็นเทคนิคที่ผู้เขียนนำมาใช้ในการเขียนเรื่องสั้นเชิงเสียดสี

๓. ลีลาการเสียดสีในวรรณกรรมไทย

ลีลาการเสียดสีมีปรากฏทั้งในวรรณกรรมมุขปาฐะและวรรณคดีไทยมาเป็นเวลาช้านาน มิใช่เป็นเรื่องแปลกใหม่ที่รับแบบอย่างมาจากวรรณกรรมตะวันตก อุปนิสัยโดยทั่วไปของคนไทย ไม่ชอบกล่าววอย่างตรงไปตรงมา ดังนั้นเมื่อมีเหตุการณ์ที่ไม่พึงพอใจหรือต้องการแสดงความ คิดเห็น วิธีที่จะแสดงออกได้ทางหนึ่งคือ การแสดงออกผ่านวรรณกรรมด้วยน้ำเสียงเสียดสีอยู่ ในที่ ถึงแม้วรรณกรรมไทยจะไม่ได้จัดแบ่งประเภทวรรณกรรม ออกเป็นวรรณกรรมประเภท เสียดสีอย่างชัดเจน แต่วรรณกรรมไทยแทบทุกเรื่องมักสอดแทรกน้ำเสียงเสียดสีเล็กน้อย แตกต่างกันตามกลวิธีการเขียนของนักเขียนแต่ละคน ดังนั้นการศึกษาลีลาการเสียดสีใน วรรณกรรมไทยจึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจอย่างยิ่ง ในงานวิจัยฉบับนี้จะกล่าวถึงลีลาการเสียดสีใน วรรณกรรมมุขปาฐะ วรรณคดีไทยและเรื่องสั้นไทยดังนี้

๓.๑ ลีลาการเสียดสีในวรรณกรรมมุขปาฐะ

วรรณกรรมมุขปาฐะหรือที่คนทั่วไปมักเรียกว่าวรรณกรรมปากเปล่า(Oral Literature) จัดเป็นวรรณกรรมในยุคเริ่มแรกของทุกๆ ชาติ ถ่ายทอดเรื่องราวต่อๆ กันมาแบบปากต่อปาก โดย อาศัยการท่องจำเป็นหลัก เนื่องจากยังไม่มีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร วรรณกรรมมุขปาฐะ ที่คนทั่วไปรู้จักกันแพร่หลาย คือ เพลงพื้นบ้านและนิทานพื้นบ้าน ในงานวิจัยฉบับนี้จะกล่าวถึง เฉพาะวรรณกรรมมุขปาฐะที่เป็นเพลงพื้นบ้านเท่านั้น

เพลงพื้นบ้านเป็นวรรณกรรมมุขปาฐะ ซึ่งรวมบทหรือกรองและดนตรีพื้นบ้านเข้าด้วยกัน ส่งทอดกันมาด้วยปากเปล่า จัดเป็นศิลปะของกลุ่มชนซึ่งทุกคนมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์เพลง (สุกัญญา ภัทราชัย, ๒๕๓๗ : ๒๑๔) ไม่มีผู้ใดทราบแหล่งกำเนิดของเพลงพื้นบ้านอย่างชัดเจน เพลงพื้นบ้านเป็นวรรณกรรมที่สะท้อนสภาพวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของผู้คนในสังคมได้อย่าง เด่นชัด เพราะเป็นวรรณกรรมของชาวบ้านโดยตรง ถึงแม้ในสภาพสังคมปัจจุบันจะเปลี่ยนแปลง ไป แต่เพลงพื้นบ้านยังคงมีบทบาทสำคัญกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทย มากน้อยแตกต่างกันไปตามแต่ละสังคมและวัฒนธรรม เพลงพื้นบ้านนอกจากจะมีบทบาทให้ความบันเทิงแก่ผู้คน ในสังคมแล้ว เพลงพื้นบ้านยังเป็นบันทึกทางสังคมอย่างหนึ่ง "เนื่องจากเพลงพื้นบ้านเป็นมรดก ทางวัฒนธรรมที่สำคัญที่สุด ที่สามารถถ่ายทอดความคิดเห็นของชาวบ้านต่อสังคมที่ตนอยู่อย่าง

อิสระ และมีข้อจำกัดน้อยกว่างานชนิดอื่น" (สุกัญญา สุจฉายา, ๒๕๒๕ : ๑๒๓) เมื่อผู้แต่งเพลงพื้นบ้านต้องการแสดงความคิดเห็น หรือวิพากษ์วิจารณ์สังคม จึงใช้โวหารเสียดสีเข้ามาใช้ในกลวิธีการเขียน ดังที่ สุกัญญา ภัทราชัย (๒๕๔๐ : ๑๐) กล่าวว่า "โวหารเสียดสีประชดประชัน (Satire) ก็เป็นโวหารอีกแบบหนึ่งที่คนไทยชอบใช้ นอกจากจะระบายความในใจแล้วยังใช้ในการวิจารณ์สังคมด้วย น่าสังเกตว่าสังคมไทยเป็นสังคมที่ไม่ชอบเผชิญหน้าโดยตรง การใช้โวหารเสียดสีจึงเป็นกลวิธีหนึ่งในการแสดงความคิดเห็น" ดังนั้นเรื่องที่เพลงพื้นบ้านมักนำมาเสียดสีจึงมักเป็นเรื่องราวของผู้คนในสถาบันสังคมเป็นหลัก ส่วนสถาบันอื่นๆ ก็มีวิพากษ์วิจารณ์บ้างแต่ไม่มากนัก ดังที่กิ่งแก้ว อุตถากร แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการเสียดสีในเพลงกล่อมเด็กว่า

กลอนประเภทกระทบทกระเทียบนั้น มีทั้งแบบล้อและเสียดสีคือเพื่อความขบขันและเพื่อประนามตามลำดับ ส่วนมากล้อเรื่องความผิดพลาดในด้านชู้สาวหรือเรื่องภายในครอบครัว มิได้ลามออกไปวิพากษ์วิจารณ์สถาบันอื่นที่นอกเหนือออกไปนัก...เรื่องภายในครอบครัวหรือของแต่ละคน มักเป็นที่สนใจและกล่าวขวัญถึงลูกสาวลูกสะใภ้บ้านไหนเป็นอย่างไร สามีภรรยาคู่ไหนปรองดองกันหรือไม่ทำนองนี้อยู่มาก (กิ่งแก้ว อุตถากร, ๒๕๑๙ : ๑๙๒)

เพลงพื้นบ้านทุกภาคมักใช้โวหารเสียดสีในการดำเนิน ติเตียนพฤติกรรมของบุคคลในสังคม โดยเฉพาะการเสียดสีหนุ่มสาวที่ประพฤติปฏิบัติตนไม่เหมาะสม ดังตัวอย่างเช่น

เปิดโตะเต๊ะเปิดโตะตาหยง	ผลน้อยหน้าผลลำไย
น้องผิวขาวอุ่มกระอมน้ำ	ขอพลูให้พี่สักคำ
เป็นคำคำหมากรุก	ปุนสีเสียดกัดลิ้น
ไม่อยากฟังคำพูดคนหนุ่มหนุ่ม	อ้าปากเป็นต้องเกี่ยวพาราสี

เพลงกล่อมเด็กภาคใต้, ๒๕๒๔ : ๒๕

เพลงกล่อมเด็กบทดังกล่าว ผู้แต่งต้องการเสียดสีผู้ชายที่ทำตัวเจ้าชู้แก่แก่เห็นผู้หญิงไม่ได้ต้องพูดจาเกี่ยวพาราสีด้วยความคะนองปาก

ลูกสาวเหอ
 ทำซี้หมิ่นเห็นเนื้อ
 หุงข้าวแต่ละหม้อ
 ทำไหราก็ไม่เป็น

ลูกของชาวเมืองเหนือ
 ทำไหราก็ไม่เป็น
 สิ้นพินก้อเป็นเกียนเงิน
 ลูกของชาวเมืองเหนือ

เพลงชาน้อง, ๒๕๒๔ : ๒๗

เพลงชาน้องบทดังกล่าวต้องการเสียดสีผู้หญิงที่ไม่เป็นแม่บ้านแม่เรือน ซึ่งคนไทยทุกคนถือว่าเป็นคุณสมบัติประการสำคัญของกุลสตรี ในสมัยโบราณถือว่าผู้หญิงที่ไม่เป็นแม่บ้านแม่เรือนจะไม่มีผู้ชายคนไหนต้องการได้เป็นคู่ครอง

จะหวงแหนทำไมแค่จับไม้จับมือ
 หนุ่มสาวสมัยนี้อยู่ในยุคก้าวหน้า

อย่าทำเป็นซื่อขี้เลยแม่บัวบังใบ
 เขาไม่ถือไม้สากันหรือกหนารู้ไหม

เพลงอีแซว : ๑๐

เพลงอีแซวบทนี้ ผู้แต่งต้องการเสียดสีความประพฤติกของหนุ่มสาวยุคใหม่ที่ไม่รักษาวลสงวนตัว นอกจากเพลงพื้นบ้านจะเสียดสีความประพฤติกของหนุ่มสาวแล้ว ยังมีเพลงพื้นบ้านที่กล่าวเสียดสีความประพฤติกของพระสงฆ์ คนแก่และแม่หม้าย ดังตัวอย่างเช่น

ไอ้หน้อยยาไล เดือดดังเต้มนบ้าน
 ยาไลใจดำ ว่าหยุดบ่หน้อย
 มึงบ่ไปดู เอ้ยค่านานแก้ว

ศูนย์สี่ครั้งนั้น แม่บ่หลายกา
 เตื่อร้อยสองร้อย เสียก็เงินกู
 นอนวัดกันแล้ว เป็นยังซื่อเอา

คำวซอ, ๒๕๒๔ : ๓๓๘

จ๊อก ฟ้าฮ่าม แต่งคำวซอเพื่อเสียดสีคนแก่ที่ถือศีลจำวัด แต่ยังเล่นสลากกินรวบซึ่งถือว่ามีศีล

ตุ้มเอ้ยตุ้มใส่ปากด ปาสะกาง
 ตุ้มๆ ญาคุตีกลองวันพระ
 ตุ้ม ตุ้มๆ กินตำส้มตำแสว
 ตุ้มเจ้านายแบบประจบประแจง
 ตุ้มนักเลงการพนันเหล้ายา
 ตุ้มแม่ยายให้เฮ็ดความดี

แม่อินางตุ้มพ่อยามกลางคืน
 เพ็นสอนธรรมะลูกศิษย์คู่เจ็ง
 กินหมดแล้วซี้ซี้ซี้ชาย
 คู่เข้าคู่เลงเฮ็ดการงานแกง
 ตุ้มลุงป่าให้กราบให้ไหว
 ไผ่อยากมีเมียแม่ฮ้างตุ้มเข้าใกล้ๆ

เพลงกล่อมเด็กอีสาน, ๒๕๒๒ : ๒๗-๒๘

จากตัวอย่างข้างต้นเป็นการเล่นคำว่า ตุ่ม ในภาษาอีสานมีความหมายหลายอย่าง หากเป็นคำกริยา หมายถึง กอด รัด เอาใจ คำนาม หมายถึง ภาชนะที่ใช้ตักปลา และหมายถึง เสียงกลองบอกเวลา เป็นการสอดแทรกอารมณ์และเสียดสีภรรยาที่กอดสามีในตอนกลางคืน และล้อเลียนใครอยากได้หญิงหม้ายต้องกอดเข้าใกล้

ส้มแป้นเหอ	ส้มแป้นหัวจุก
อยู่วัดไม่หนูก	สี่กอกหาเมีย
ผ้าแดงววดแดง	มึงเอาไปไหนเสีย
สี่กอกหาเมีย	เสียส้มแม่ข้อมผ้า

เพลงชาน้อง, ๒๕๒๔ : ๒๘

เพลงชาน้องบทดังกล่าวเสียดสีพระที่ร้อนผ้าเหลือง จึงต้องสี่กอกออกไปแต่งงาน

บ้านนี้เหอ	มีต้นขามใหญ่
โหมนายไปไหน	โหมเหมียนนั่งทำอยู่เท่หลา
แดงตัวเข้าตะเหวอน้อง	เขายกพานทองกันออกมา
โหมนายนั่งทำอยู่เท่หลา	จะปรึกษากับนายเหมียน

เพลงกล่อมเด็กภาคใต้, ๒๕๒๔ : ๑๙๑

เพลงกล่อมเด็กภาคใต้บทนี้ มุ่งเสียดสีข้าราชการที่ไม่รับผิดชอบหน้าที่ เมื่อเจ้านายไม่อยู่ก็ออกจากที่ทำงาน เหมือนว่าเขาย้ายสำนักงานไปตั้งที่ศาลาพักร้อนให้ราษฎรไปติดต่อ

นอกจากเพลงพื้นบ้านจะใช้การเสียดสีเพื่อตักเตือนความประพฤติของบุคคลในสังคมแล้ว เพลงพื้นบ้านยังเป็นทางระบายความคับแค้นใจของผู้คนในสังคมได้ทางหนึ่ง ดังตัวอย่าง เช่น

พี่เหอ	ไทรโหล่วมาวีปลายตีนน้อง
จูเหลือมหญ้าปล้อง	น้องรักพี่อา
เหวยเหวยพี่พี่	อยาอยาให้ซ้ำ
ไปลกพานศาหลา	ให้แม่เรามาแต่ท้าวไท
ผ้าผอนน้องเหอเท่ลูกนุ่ง	มารดาฉีกทูนเสวยไป

ริงริงน้องเหอว่าไรไร

เหวยไปบนเวหา

เพลงกล่อมเด็กภาคใต้, ๒๕๒๔ : ๑๘๘

เพลงกล่อมเด็กบทดังกล่าวตัดพ้อโชคชะตาที่เกิดมายากจน เหมือนหนึ่งทวยเทพไร้ความเป็นธรรมสาปแช่งให้พ่อแม่ยากจน จึงประชดให้เอาใจทวยเทพด้วยการสร้างสะพานและศาล ัญเชิญให้ประทานแม่มาให้ใหม่ และใช้เครื่องนุ่งห่มที่ชาดวันเป็นเครื่องสังเวก

ไผ่ใจเหอ

ควายนี้น้ำมันหอมเสียหนักหนา

ฝูงแร้งฝูงกา

แมงวันตอมตากะไม่ปรีบ

ไม้ที่เอาควายไทรมาไถนา

แมงวันตอมตากะไม่กริบ

เฉี่ยวฉาบคาบบาอยู่ลาลิบ

ควายท่านผู้มีบุญ

เพลงกล่อมเด็กภาคใต้, ๒๕๒๔ : ๑๐๓

เพลงกล่อมเด็กบทนี้แสดงความคิดคัดค้านวิธีการที่ผู้มีอำนาจวาสนา เลือกใช้คนที่หย่อนสมรรถภาพให้ทำงานชิ้นสำคัญๆ เพราะเห็นแก่ความสะดวกในการควบคุมดูแลได้ง่ายและคิดว่าพวกนั้นโง่ไม่ทันเล่ห์เหลี่ยมของตน

ทุกข์เพินวาบดีมีเพินจ้งงาพี่น้อง

ป้าเต็มช่องเพินจ้งวาลาน

มึงเพินเซียส่ายกู่เด้อบักท้าว

ทุกข์ท่านว่าไม่ดี มีท่านจ้งงาพี่น้อง

ปลาเต็มช่องท่านจ้งวาลาน

มึงเป็นเชื้อส่ายกู่ทะว้าว

เพลงสำหรับเด็ก : ๔๔๓

เพลงสำหรับเด็กบทดังกล่าวเป็นการเสียดสีสังคมโดยทั่วไป ที่ยกย่องคนร่ำรวย มีฐานะ แม้แต่สังคมชนบทยังมีการแบ่งแยกระหว่างคนจนกับคนรวย

ลีลาการเสียดสีในวรรณกรรมมุขปาฐะเป็นภาษาที่ค่อนข้างตรงและรุนแรง เนื่องจากไม่มีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร ผู้แต่งจึงมีอิสระในการคิด การพูดและการแสดงความคิดเห็น เรื่องที่นำมาเสียดสีมักเป็นเรื่องการประพฤติปฏิบัติตนของคนในสังคม และการวิพากษ์วิจารณ์สังคมเป็นหลัก ทั้งนี้ เพื่อต้องการให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

๓.๒ ลีลาการเสียดสีในวรรณคดีไทย

ลีลาการเสียดสีในวรรณคดีไทย เป็นศิลปะการใช้ภาษาอย่างหนึ่งที่คุณเขียนมักนำมาใช้ในการประพันธ์ เพื่อสร้างอารมณ์สะท้อนใจแก่ผู้อ่าน ลีลาเสียดสีในวรรณคดีไทยไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัดว่าเริ่มต้นใช้ตั้งแต่สมัยใด ในวรรณคดีไทยมักใช้ลีลาเสียดสีเพียงแต่ใช้มากหรือน้อยแตกต่างกันไป ลีลาเสียดสีเริ่มปรากฏหลักฐานชัดเจนในบทละครและบทเสภาในสมัยรัชกาลที่ ๒ ซึ่งผู้เขียนได้แทรกน้ำเสียงเสียดสีพฤติกรรมของบุคคลในสังคม ดังตัวอย่างเช่น

-----	ชั้นชาหกลีบสีปีปลาย
หน้าพระทนต์บนล่างห่างหัก	ตรงพระพักตร์เหี่ยวเห็นเส้นสาย
เกศาเฟิงจะประปราย	รูปกายชายจะมีเนื้อ
พระเสวยมือละซามสามเวลา	ทรงกำลังวังชาประหลาดเหลือ
พอใจเกี่ยวผู้หญิงยิงเรือ	ผูกพันพันเผื่อไม่เบื่อใจ
ราวกับหนุ่มคลุ้มคลั่งนั่งบ่น	จะหางมเล่นสักคนหนึ่งให้ได้
รำพึงคะเนคิดเป็นนิจไป	มิได้ว่างเว้นสักเวลา

บทละครนอก เรื่องคาวี : ๑๗

บทละครนอก เรื่องคาวี ได้แทรกน้ำเสียงเสียดสีพฤติกรรมของท้าวสันนุราชที่ลุ่มหลงนางจันทร์สุดา จึงพยายามคิดหาวิธีให้กลับเป็นหนุ่ม ซึ่งเป็นพฤติกรรมของชายแก่ทั่วๆ ไปที่อยากมีเมียสาว นอกจากวรรณคดีไทยจะเสียดสีพฤติกรรมของผู้ชายแล้ว ในวรรณคดีไทยบางเรื่องได้แทรกน้ำเสียงเสียดสีพฤติกรรมของผู้หญิงเช่นกัน ดังเช่นบทละครบางตอนกล่าวเสียดสีพฤติกรรมของนางโน ในเรื่องการกิน การนอน การแต่งตัวและการเล่นเพื่อน ดังตัวอย่างเช่น

-----	แล้วมาจัดแจงเครื่องแต่งตัว
บ้างเทียวไถ่ของจ่านำเขา	คราวเสียแปดเก้ากับชะหัว
ดอกเบี้ยค้างคิดกันพันพัน	มิได้ชิงออกตัวกลัวอาย
บ้างไร้ทรัพย์ไม่เสียมเจียมตน	อุตสาห์สู้ซ่อนจนจนขวย
ไปเชื้อเช่าเขามาทำกรวยทราย	แต่งกายประกวอดอวดมั่งมี

บทละครโน เรื่องอิเหนา : ๓๔๘-๓๔๙

บทละครใน เรื่องอิเหนา กล่าวเสียดสีพฤติกรรมของนางในที่ตื่นเต้นกับการแต่งกาย เพราะนานๆ ครั้งบรรดานางในเหล่านั้นจะมีโอกาสเสด็จออกนอกพระราชฐาน และในบทละครนอก เรื่องสังข์ทอง นางรจนา กล่าวเสียดสีการแต่งกายของเจ้าเงาะ เมื่อเจ้าเงาะคุยอวดว่า แต่งกายงดงามครบถ้วนแล้ว ดังตัวอย่างที่ว่า

เห็นแล้วว่าประเสริฐเลิศมนุษย์	ราวกับเทพบุตรสุดปัญญา
งามแล้วคะเจ้าอย่าเฝ้าอวด	เพริดพรียงยิ่งยวดเป็นหนักหนา

บทละครนอก เรื่องสังข์ทอง : ๑๒๖

บทเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอนนางลาวทองพบนางวันทอง แล้วนางลาวทองแสร้งทำเป็นไม่รู้ว่านางวันทองเป็นใคร และกล่าวเสียดสีนางวันทอง ดังบทกลอนที่ว่า

ไม่ทันรู้ว่าเจ้าจอมหม่อมเมียหลวง	ไซ้จะจ้วงจาบเงินให้เกินทัน
เห็นหม่อมพลายวุ่นวายจะฆ่าฟัน	จึงห้ามก่อนผ่อนผันให้ดับแค้น
ว่าข้าข้าจะได้พำรสองเล่มงาม	หรือเนื้อความขวางไว้ให้นางแขวน
มิใช่ไม้ปักเลนเอนคลอนแคลน	เห็นผิวเปรี๊ยะก็จะแปร้นพิโรพลอย
มิห้ามไว้ไหนเธอจะหยุดเล่า	เพราะเห็นเจ้าฮึกใหญ่ไม่ราถอย
เห็นไฟลูกพินชุกเสือกตะบอย	ทิ้งฝุ่นฝอยเข้าไปหนุนทั้งดุ้นแดง
ที่ไม่ปรารถนาจะรับไหว	มิใช่ว่าคนชั่วอึดหัวแข็ง
ผิวสั่งตั้งใจจะจัดแจง	ไซ้จะแก้งว่าไหว้จะเสียมือ
พอวุ่นวายเข้าด้วยกันไม่ทันไหว	ข้าเป็นลาวชาวไพร่ประสาชื่อ
ไม่หยั่งรู้ตื่นลึกกรือ	ชื่อเสียงหม่อมเมียนั้นชื่อใด
ถ้าแต่หลังรู้มั่งว่าเมียมี	จะจัดของดีดีลงมาให้
ตามประสาชาวคงอยู่พึ่งไพร่	ทั้งเนื้อไม้กฤษณาแลงาข้าง

บทเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน : ๒๗๘-๒๗๙

ในสมัยรัชกาลที่ ๓ มีวรรณคดีไทยที่แต่งขึ้นเพื่อเสียดสีอย่างชัดเจนตลอดทั้งเรื่องคือ เพลงยาวว่าจมีนราชามาตย์(ทองปาน) เพลงยาวบัตรสนเท่ห์ฉบับนี้เป็นเพลงยาวที่พระมหามนตรีทรัพย์เขียนขึ้นเพื่อเสียดสีจมีนราชามาตย์(ทองปาน) "จมีนราชามาตย์ปลัดกรมพระตำรวจ ในซ้ายครั้งรัชกาลที่ ๓ นั้น คงจะเป็นตำรวจประเภทอัศวินผยอง หรือผู้กว้างขวางและข่มเหงกตซี

ประชาชนจนรำลือ พระมหามนตรีจึงเหลืออดถึงกับต้องเขียนเพลงยาวบัตรสนเท่ห์ แล้วลอบนำไปปิดไว้ที่ระเบียงโรงตำรวจในวัง อันเป็นที่ทำการของจมีนราชามาตย์” (ทีปกร, ๒๕๒๓ : ๖๑) เรื่องที่พระมหามนตรีทรัพย์นำมาเสียดสี มีทั้งเรื่องส่วนตัวและเรื่องที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่ราชการ ดังตัวอย่างที่ว่า

เขาขมบุญเรียกเจ้าคุณราชามาตย์	แต่ร้ายกาจเกือบเหมือนยักษ์มักกะสัน
ลงนั่งยังนาวาเหมือนชาละวัน	ขึ้นบกตกมันเหมือนสิงห์ทอง
จะเข้าวังตั้งให้เสียสามหน	ตรวจพลอีกทีก็ก๊กก้อง
ห่อผ้ากาน้ำมีพานรอง	หอสมุดชุดกลิ้งร่มค้างคาว
นุ่งปูนเขมรใหม่วิไลเหลือ	สวมเสื้อได้ประทานห่มसानขาว
ลงจากหอกกลางหางหงส์ยาว	เมียมขมว่าราวกับนายโรง
ช่างหมดจดงดงามถึงสามอย่าง	จะไว้วางกิริยาก็อ่าโถง
แต่ใจโตกว่าตบคืบซี่โครง	เมื่อเดินโคลงโยกย้ายหลายทำนอง
ถนนกว้างสี่วาไม่ได้	กีดหัวไหล่ไกวแขนให้ขัดข้อง
พวกหัวไม้เห็นกลัวหนังหัวพอง	ยกสองมือกราบอกราบดิน

เพลงยาวว่าจมีนราชามาตย์ : ๖๕-๖๖

ผู้แต่งกล่าวเสียดสี จมีนราชามาตย์ว่ามียศตำแหน่งโตเกินศักดิ์ จะเข้าวังแต่ครั้งก็ทำตัวเทียมเจ้านายชั้นสูง ในสมัยรัชกาลที่ ๓ นอกจากจะมีเพลงยาวว่าจมีนราชามาตย์แล้ว พระยาศรีสุนทรโวหาร(ภู่) ได้แต่งเรื่องกาพย์พระไชยสุริยา เพื่อเสียดสีพฤติกรรมของขุนนางข้าราชการ ซึ่งประพฤติดนเสียมเสียจนเป็นเหตุให้ประชาชนเดือดร้อน และบ้านเมืองถึงกาลวิบัติ ดังตัวอย่างที่ว่า

อยู่มาหมูฆ่าเฝ้า	ก็หาเยวະนารี
ที่หน้าตาดีดี	ทำมะโหรีที่เคหา
คำเข้าเฝ้าสี่ขอ	เข้าแต่หอล้อกามา
หาได้ให้ภริยา	โลภพาให้บ้าใจ

กาพย์พระไชยสุริยา : ๕๑๙

ในช่วงปลายสมัยรัชกาลที่ ๓ ยังมีกวีหญิงคือ คุณสุวรรณ แต่งเพลงยาวเรื่องหม่อมเปิด
สวรรค์ เพื่อเสียดสีเจ้าจอมข้าผู้ที่มีกริยาอย่างเปิด จนกรมหมื่นอัปสรสุดาเทพประทานนามว่า
“หม่อมเปิด” เรื่องที่นำมาเสียดสีคือ การเล่นเพื่อนของหม่อมข้ากับหม่อมสุด ดังตัวอย่างที่ว่า

ลงเรียบเรียงเคียงชิดกันนิทรา

เอนววมมาหม่อมหุ้มคลุมเข้าด้วยกัน

ให้เมื่อยวบไปทั้งตนบ่นออกแอด

ให้เรียกแพทย์วาโยมานวดให้

คุณไม่งดตัดสัดกันไปทันใด

ฉันจะนวดหม่อมให้ใจสบาย

หม่อมว่าฉันไม่ใช่ให้คุณทำ

บาปกรรมนั้นจะมีไปมากหลาย

พูดพรอดกอดกริมยิ้มพราย

แล้วคิดระคายคำคนบ่นรำไร

เพลงยาวเรื่องหม่อมเปิดสวรรค์ : ๙๕

นอกจากนั้นในสมัยรัชกาลที่ ๓ ยังมีกวีหญิงอีกคนหนึ่งคือ คุณพุ่ม แต่งเรื่องเสียดสีเช่นกัน
คุณพุ่มแต่งเรื่องคำอธิษฐาน ๑๒ ข้อ เพื่อเสียดสีลักษณะนิสัยและพฤติกรรมของคนในสมัยรัชกาล
ที่ ๓ ผู้อ่านที่จะเข้าใจเรื่องราวได้ดีจำเป็นต้องรู้จักลักษณะเฉพาะของคนเหล่านั้น ดังตัวอย่างเช่น

ขออย่าให้เป็นคนชิดของเจ้าคุณผู้ใหญ่

ขออย่าให้เป็นคนใช้ของเจ้าพระยานคร

ขออย่าให้เป็นคนตม้น้ำร้อนของพระยาศรี

ขออย่าให้เป็นมโหรีของพระยาโคราช

ขออย่าให้เป็นสวาสดีของพระองค์ชุมสาย

ขออย่าให้เป็นผีพายของเจ้าฟ้าอาภรณ์

ขออย่าให้เป็นละคอนของแม่น้อยบัว

ขออย่าให้เป็นรูชะตาเหมือนอาจารย์เซ่ง

ขออย่าให้เป็นนักเลงอย่างท่านผู้หญิงพัก

ขออย่าให้เป็นสมปักของพระนายไวย

ขออย่าให้เป็นดอกไม้ของเจ้าคุณวัง

ขออย่าให้เป็นระฆังวัดบวรนิเวศ

คำอธิษฐานของคุณพุ่ม : ๓๕-๓๖

ในสมัยรัชกาลที่ ๕ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จประพาสยุโรปครั้งที่ ๒ เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๔๙ พระองค์ทรงพระราชนิพนธ์โคลงนิราศรัตนะแทรกไว้ในพระราชหัตถเลขา ไกลบ้าน เพื่อเสียดสีลักษณะนิสัยบางประการของพระเจ้าน้องยาเธอกรมหลวงประจักษ์ศิลปาคม ซึ่งตามเสด็จในครั้งนั้นด้วย ดังตัวอย่างเช่น

อาดูรวอดักดิน	ดวงกลม ฝ่อแฮ
หล่อหลังถึงอสุชล	ชุ่มหน้า
เวียนขับภูสง่างจน	บวมเบ่ง
หนักจิตรคิดเห็นถ้ำ	ถูกล้อเหลืออาย
อุบายบอกป่วยแก้ว	ตาดำ เจ็บเอย
สวมแว่นน้ำเงินงำ	เงื่อนไว้
วันเดียวดอกทพคล้ำ	มีดหน้อย
ไม่มีดเหมือนร่างไร้	แว่นแก้วก่องสมร
	โคลงนิราศรัตนะ : ๗

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเสียดสีกรมหลวงประจักษ์ฯ ที่ร้องให้ คิดถึงชายาจนตาบวมและกลัวถูกล้อจึงสวมแว่นปิดบังความจริง

ในสมัยรัชกาลที่ ๖ ผู้แต่งวรรณคดีประเภทเสียดสีมิได้แต่ขึ้น เพื่อเสียดสีบุคคลใดบุคคลหนึ่งโดยเฉพาะเหมือนในช่วงสมัยรัชกาลที่ ๓ แต่ผู้แต่งมีอิสระเสรีทางความคิดมากขึ้น มีการนำพฤติกรรมของบุคคลต่าง ๆ ในสังคมมากล่าวเสียดสี รวมทั้งการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการเมืองและการรับอิทธิพลจากตะวันตกอย่างเด่นชัด ดังตัวอย่างเช่น โลกนิติจำแลงของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงแต่งเรื่องเสียดสีบุคคลและสภาพสังคมในสมัยนั้น เนื่องจากพระองค์เห็นว่า ถ้าไม่มีการทักท้วงอาจเกิดอันตรายต่อประเทศชาติได้ "ลักษณะการเสียดสีของพระองค์จะออกมาในลักษณะที่ชี้แนะให้ผู้อ่านเห็นความไม่ดีงาม พร้อมกันนั้นก็โน้มน้าวจิตใจให้เห็นคล้อยตามพระราชดำริของพระองค์ ในอันที่จะรักษาอธิปไตยของชาติไว้" (อรุณีรา บัวพิมพ์, ๒๕๓๓ : ๑๕๐) เรื่องที่พระองค์นำมาเสียดสีมีทั้งเรื่องพฤติกรรมของนักหนังสือพิมพ์ ชาวจีนที่อพยพเข้ามาแย่งอาชีพคนไทย คนไทยที่นิยมฝรั่งและเอาอย่างฝรั่ง ดังตัวอย่างเช่น

นักหนังสือพิมพ์

ขุนเขาสูงร้อยโยชน์	คณนา
ช่างฉลาดโยธา	ปราบได้
แต่ส่วนท่านบรรณา	ธิดารเก่ง
เถียงแทบคอแตกให้	พ่ายแพ้ฤามี

คนจีน

คนใดชอบอวดรู้	วิชา
หญิงปากร้ายกิริยา	ชั่วไชรู้
พ่อแม่ไฟเฝ้าหา	เขยศักดิ์ สูงฤ
สามสิ่งนี้บอกให้	ทราบเชื้อจีนโน

คนที่เอาอย่างฝรั่ง

เนื้อปองน้ำหญ้าบ	ปองทอง
ลิงบปองรัตนปอง	ลูกไม้
หมูปองอสุจิของ	หอมหอน ปองเลย
คนครึบ้านนอกไชรู้	หอนรู้ปองเนย
	โคลงโลกนิติจำแลง : ๗-๘

ผู้แต่งวรรณคดีไทยได้แทรกน้ำเสียงเสียดสีอย่างมีวรรณศิลป์ไว้ในวรรณคดีไทยแทบทุกเรื่อง แต่น้ำเสียงแฝงนัยปรากฏในวรรณคดีไม่มากนัก เนื่องจากสังคมไทยเป็นสังคมพุทธ ผู้แต่งมักนำเรื่องกรรมมาเป็นข้ออ้างให้ตัวละครยอมรับชะตากรรมของตนเอง วรรณคดีไทยที่แสดงน้ำเสียงแฝงนัยอย่างมีวรรณศิลป์ ตัวอย่างเช่น บทเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ตอนพระไวยกลับจากการขอพระราชทานอภัยโทษให้นางวันทอง ดังบทกลอนที่ว่า

ครานั้นท่านพระยายมราช	เห็นประหลาดก็กลัวอยู่ตัวสัน
ผลกรรมวันทองจะต้องพัน	จึงเผอิญคิดกันให้ผิดไป
พระไวยเดินไปด้วยบาทา	นี้ใครซึ่ม้ามาน่าสงสัย
โบกธงหลังม้ามาแต่ไกล	มิใช่พระไวยที่กลับมา
แน่แล้วพระไวยเข้าไปทูล	นเรนทร์สุกริ้วโกรธว่าไม่ฆ่า

พวกเราที่ไม่ดีที่ซึกซ้า

เร็วเหยเอามาจับฆ่าฟัน

เพชรฆาตแกว่งดาบวาววามมา

ย่างเท้าก้าวร่าแล้วฟันลง

ต้องคอวันทองขาดสะบั้น

ชีวิตดับพลันเป็นผุยผง

บทเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน : ๘๘๒-๘๘๓

บทกลอนดังกล่าวเป็นบทที่แฝงนัยต่อชะตากรรมของนางวันทอง พระไวยเดินทางไปขอพระราชทานอภัยโทษให้นางวันทอง เมื่อที่ม้ามายังสถานที่ประหารพร้อมกับโบกธงขาวห้ามการประหารชีวิตนางวันทอง แต่เพชรฆาตกลับเข้าใจผิดว่าเป็นการเร่งให้ประหารชีวิตนางวันทอง

บทละครนอก เรื่องสังข์ทอง ตอนรจนาเสียงพวงมาลัยให้เจ้าเงาะแล้วถูกขับไล่ให้ไปอยู่ที่กระท่อมปลายนา นางรจนากล่าวตำหนิรูปร่างหน้าตาเจ้าเงาะว่าอัปลักษณ์ ซึ่งขัดแย้งกับความเป็นจริงที่นางรจนาเห็นว่าเจ้าเงาะมีรูปร่างงดงาม เจ้าเงาะจึงได้กลับไปด้วยน้ำเสียงแผงนัยอย่างชัดเจน เพราะนางรจนารู้ว่าเจ้าเงาะรูปร่างหน้าตาอัปลักษณ์ยังเสียงพวงมาลัยมาให้ ดังตัวอย่างที่ว่า

เจ้าเย้ยเยาะว่าเงาะไม่งามเงะ

แะแะว่าเล่นหรือว่าจริง

อย่าประมาทรูปพี่เห็นชี้เหว่

ไม่ว่าเล่นเป็นเสน่ห์ขอบใจหญิง

ชาวรั้วชาววังไม่ซังซิง

อุตสาห์ทิ้งพวงมาลัยมาให้เงาะ

บทละครนอก เรื่องสังข์ทอง : ๑๒๓

๓.๓ ลีลาการเสียดสีในเรื่องสั้นไทย

ในสมัยรัชกาลของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นต้นมา เป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อของการเปลี่ยนแปลงทางด้านวรรณกรรมไทย เนื่องมาจากมีผู้ไปศึกษาต่างประเทศมากขึ้นแล้วนำความรู้และวิทยาการใหม่ๆกลับมา ทำให้คนไทยเริ่มสนใจวรรณกรรมกันอย่างกว้างขวาง "การประพันธ์ได้เปลี่ยนแนวจากร้อยกรองเป็นร้อยแก้ว และจากความนิยมนิยายอิงพงศาวดารจีนและเรื่องจักรๆ วงศ์ๆ มาเป็นเรื่องแปลจากบันเทิงคดีตามตะวันตก และเรื่องอ่านเล่นที่แต่งใหม่ในลักษณะของเรื่องสั้นและนวนิยาย" (สุพรรณิ วราทร, ๒๕๑๕ : ๗๑) ส่วน

เรื่องสั้นในยุคแรกๆ เป็นเพียงความเรียงร้อยแก้วที่พัฒนารูปแบบมาจากนิทาน และมุ่งเสนอคติสอนใจผู้อ่านเป็นหลัก ต่อมาผู้แต่งเริ่มนำกลวิธีการแต่งใหม่ๆ ไม่ว่าจะเป็นการสร้างตัวละคร การสร้างฉาก บทสนทนา มาใช้ในการแต่งเรื่องสั้นให้มีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น รวมทั้งกลวิธีเสียดสีก็เป็นกลวิธีการแต่งอย่างหนึ่งที่น่าสนใจ ลีลาการเสียดสีในเรื่องสั้นไทยจึงเริ่มปรากฏตั้งแต่ช่วง พ.ศ. ๒๔๓๘-๒๔๕๕ "ในช่วงนี้ได้เริ่มมีการสอดแทรกน้ำเสียงของผู้แต่งลงในเรื่องด้วย เช่น น้ำเสียงเสียดสี ประชดประชัน ซึ่งนับเป็นสิ่งใหม่ที่น่าสนใจมากในเรื่องสั้นช่วงนี้" (สุดารัตน์ เสรีวัฒน์, ๒๕๒๒ : ๑๒๘) ดังเรื่องทำนายฝันของ น.ม.ส. ผู้แต่งได้แฝงน้ำเสียงเสียดสีไว้อย่างชัดเจน เพื่อต้องการให้ผู้อ่านรู้สึกขำ ผู้ที่หลงใหลเชื่อถืออย่างมกมาย ในเรื่องความฝันและการทำนายฝัน ตัวอย่างเช่น

วิชาของคุณแม่สุดที่มีสำคัญอยู่ ก็คือวิธีทำนายฝัน แลที่แกมีวิชาในนี้ก็ด้วยความเคยแลความชำนาญ ด้วยแกฝันเก่งนัก ถ้ากระโดนจะแตกหรือลูกชายจะตรกรอง แกก็คงฝันเสียก่อน ที่สุดการที่ไม่ได้เกี่ยวอะไรกับแกเลย เช่นถ้าทราบข่าวว่าฝรั่งกับยี่ปุ๋นรบกันเช่นนี้ แกก็อาจทราบล่วงหน้าได้ทางฝันของแกเหมือนกัน

ทำตามฝัน : ๒๙๐

ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง จากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เป็นระบอบประชาธิปไตย บรรยากาศทางสังคมและการเมืองส่งผลต่อการสร้างงานของนักเขียนเป็นอย่างมาก นักเขียนไม่สามารถเขียนเรื่องอย่างตรงไปตรงมาได้ เพราะจะทำให้เกิดความเดือดร้อน นักเขียนจึงนำกลวิธีเสียดสีมาใช้ในงานเขียนของตน ทั้งนี้เพื่อต้องการวิพากษ์วิจารณ์บุคคลและสังคม ดังเช่น "นายรำคาญ" หรือ ประหยัด ศ.นาคะนาท มองเห็นปัญหาสำคัญของรัฐบาล คือ ปัญหาการปราบยุ่ง "นายรำคาญ" จึงสมมุติตนเป็นบุคคลสำคัญที่สุดของชาติกล่าวคำปราศรัยต่อประชาชนดังนี้

สำหรับสุขภาพอนามัยของราษฎรทุกๆ ไปนั้นก็ปรากฏว่าแข็งแรงดี โรคภัยที่ร้ายแรงบางอย่างเช่น โรคไข้จับสั่น เราก็สามารถปราบได้อย่างราบคาบแล้ว ทั้งนี้ก็ด้วยความร่วมมืออย่างแข็งขันของเทศบาลนครหลวงเป็นช่วงแรก ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๙๗ ซึ่งในขณะนั้นเมื่อเทศบาลนครหลวงได้เสนอขอของบประมาณเป็นจำนวนเงินสามร้อยล้านบาทเศษ

ต่อรัฐบาล เพื่อดำเนินการปราบยุงในเขตเทศบาลนครหลวง ก็เป็นเหตุให้ผู้ใช้สงสัยอยู่เนืองๆ ว่าเทศบาลนครหลวงจะมีวิธีปราบยุงได้อย่างไร ซึ่งทั้งนี้ก็น่าจะเป็นเพราะราษฎรยังอ่อนการศึกษาและมองอะไรกันเพียงผิวเผินนั่นเอง สมมุติว่าจะกรรนามองกันด้วยเหตุผลง่ายๆ เช่น เอาเงินสามร้อยล้านบาทเศษนั้นมาแตกเป็นสตางค์ห้า ก็จะได้สตางค์ห้าถึงหกพันล้านอัน เพียงแต่เทศบาลนครหลวงเอาสตางค์ห้าอันหนึ่งขว้างยุงหนึ่งตัวให้ตายไป และพร้อมที่จะเอาสตางค์ห้าหกพันล้านอันขว้างยุงในเขตเทศบาลนครหลวงจนหมดสิ้นแล้ว ก็จะมีสตางค์ห้าเหลืออยู่อีกหลายล้านอัน เพราะจำนวนยุงในเขตเทศบาลนครหลวงมีจำนวนถึงห้าพันหรือหกพันล้านตัวไม่ ดังนั้นก็จะเห็นได้ว่าเพียงแค่คิดกันเล่นๆ เท่านั้น ก็ยังเป็นที่ยืนยันได้ว่าเราสามารถจะปราบยุงได้จริงจังเสียแล้ว ดังนั้นจึงไม่เห็นเป็นที่น่าประหลาดใจเลยแม้แต่น้อยที่ปรากฏว่าด้วยการปฏิบัติงานอย่างจริงจัง ในปี พ.ศ. ๒๕๐๐ นี้ โรคไข้จับสั่นได้สาปสูญไปจากประเทศไทยอันเป็นที่รักของเรา โดยที่ยุงซึ่งเป็นสื่อสำคัญในการแพร่เชื้อโรคนี้ได้ถูกฆ่าตายไปจนหมดแล้ว

"คำปราศรัยของคนสำคัญที่สุดของชาติว่าด้วยความ
ความเจริญของบ้านเมือง" : ๒๙-๓๐

จากตัวอย่างข้างต้น "นายอำคาญ" ไม่ต้องการกล่าวถึงปัญหาการปราบยุงเป็นสำคัญ สิ่งสำคัญคือ การทุจริตในการใช้งบประมาณของรัฐบาลในการปราบยุง

ฮิวเมอริสต์หรือ ออบ ไชยวสุ เป็นนักเขียนอีกผู้หนึ่งที่เขียนเรื่องทำนองเสียดสี โดยมีเจตนาว่าเรื่องที่น่ามาเสียดสีจะเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น เช่น สมัยหนึ่งมีการเปิดป้ายสถานที่สำคัญ บ่อยๆ เชิญคนใหญ่คนโตมาเปิดงาน มีคนอ่านรายงานและกล่าวสุนทรพจน์พอเป็นพิธี "ฮิวเมอริสต์" จึงเขียนเรื่อง "สุนทรพจน์เปิดส้วมสาธารณะ" เพื่อเสียดสีสังคม ตั้งความตอหนึ่งว่า "บัดนี้ได้ศุภฤกษ์อันดีงาม จึงขอเชิญ ได้เท้าเปิดกระดากฟางคลุมป้าย แล้วเข้าไปนั่งถ่ายเป็นปฐมฤกษ์ โดยมีต้องหยอดสตางค์ เพื่อเป็นสวัสดิมงคลเจริญรุ่งเรืองวัฒนาถาวรเป็นศรีพระนครสืบไป" และอีกตัวอย่างหนึ่ง "ฮิวเมอริสต์" เขียนเรื่องกุกกุกกุกกุกกุกกุก เพื่อประชดประชันเสียดสีการประกวดประชันชิงถ้วยรางวัล ผู้ที่ได้รับรางวัลไม่จำเป็นต้องเหน็ดเหนื่อยในการจัดงาน ตั้งความตอหนึ่งว่า

ในสมัยพลาสติกนี้ วิทยาศาสตร์ศิลปศาสตร์ได้เปลี่ยนระบบชีวิตของไก่เสียหมดแล้ว เมื่อก่อนมันอยู่กับดินอยู่เพิงอยู่เล้า เดียวนี้มันอยู่โรงแรมห้องละตัวมีเบอร์ติด อาหารการกินล่ออยู่ที่ปากไม่ต้องคู้ไม่ต้องเซี่ย เจ็บป่วยมีนายแพทย์ปริญญามาแต่เมืองนอกมาจับชีพจรแหกตา แหกปากแหกที่อื่นอื่น แล้วเอายากรอกบ้าง ทาบ้าง ฉีดบ้าง ให้หายบ้าง ให้ตายบ้าง... ตัวเมียมีหน้าไข่ไข่ออกมาเท่านั้น ไข่-ไข่-ไข่ออกมาเถอะ ไม่มีใครเชื่อว่าอะไรหรอก ยิ่งไข่ได้วันละสองสามใบได้ยิ่งดี ชื่อเสียงเกียรติคุณด้วยทองแดงชุบเงิน ด้วยเงินชุบทองคำของ พณฯ ท่านโน้น พณฯ ท่านนี้ ก็ต้องตกเป็นของคนซึ่งไม่ได้ช่วยแบ่งไข่ด้วยเลยสักใบเดียว

กุกกุกกุกกุก : ๗๙

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เริ่มเขียนเรื่องสั้นลงในสยามสมัย (พ.ศ.๒๔๙๒-๒๔๙๗) เรื่องสั้นแทบทุกเรื่องของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ได้เสนอและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับระบบการเมืองและการปกครอง ทั้งนี้เนื่องมาจากท่านเป็นบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถในเรื่องการเมืองการปกครองเป็นอย่างดี เมื่อท่านมีความรู้ลึกซึ้งแต่ไม่เห็นด้วยกับการกระทำของรัฐบาล วิธีหนึ่งที่ท่านจะแสดงออกได้คือ การเขียนเรื่องโดยแทรกน้ำเสียงเสียดสีอยู่ในที่ ดังที่สุภา ศาตรวรรณ แสดงความคิดเห็นว่า "เรื่องสั้นของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ทั้ง ๒๓ เรื่อง ลักษณะทางเสียงที่ผู้ประพันธ์ใช้มากที่สุด คือ ประชด ล้อเสียดและเสียดสีทั้งในเรื่องการปกครองระบอบประชาธิปไตยกึ่งเผด็จการ ชำราชากร บุคคล ลัทธิการปกครอง" (สุภา ศาตรวรรณ, ๒๕๒๕ : ๒๗๐) ดังตัวอย่างเรื่องน้ำตานักการเมือง แสดงให้เห็นว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งพยายามทำทุกวิถีทางเพื่อให้ได้รับเลือกเป็นผู้แทนราษฎร นับตั้งแต่เดินหาเสียงตามท้องถนน ยกมือไหว้ผู้ที่อ่อนกว่า และยอมเป็นทุกอย่างแม้กระทั่งสุนัข ดังที่บรรยายไว้ว่า

คนที่อยู่ในตำแหน่งสูงเคยขึ้นแต่รถยนต์ก็ออกเดินตามท้องถนนหาเสียง คนที่ไม่เคยขึ้นรถยนต์ก็กลับมีรถยนต์เพื่อออกหาเสียงให้แก่เจ้าของรถ ผู้ใหญ่ต้องกระพุ่มมือไหว้ได้กๆ คอยยกมือรับไหว้ผู้ใหญ่นักการพนันกำลังสนุก ประชาชนตื่นตื่นผู้สมัครรับเลือกยอมเป็นทุกอย่างแม้แต่นัข ชื่อสำคัญ ขอให้ได้รับเลือกเป็นผู้แทน

น้ำตานักการเมือง : ๗๓

ในการกล่าวปราศรัยหาเสียง ผู้สมัครรับเลือกตั้งมักจะบรรยายสรรพคุณของตนเองว่า สามารถแก้ไขปัญหาของพี่น้องประชาชนได้ทุกเรื่อง แล้วผู้แต่งยังได้เสียดสีผู้สมัครรับเลือกตั้งว่า เป็นผู้ที่มียศมีตำแหน่งมากมาย เพราะคำปราศรัยของผู้สมัครรับเลือกตั้งมักจะขึ้นต้นว่า "พี่น้องทั้งหลาย - พี่น้องทั้งหลาย ใครจะมามีพี่น้องมากเท่ากับนักการเมืองเห็นจะไม่มี นอกจากหนูถีบจักร" (นำตำนานการเมือง : ๗๔) เรื่องนำตำนานการเมืองจึงเป็นเรื่องสั้นที่มุ่งเสียดสีพฤติกรรมของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสำคัญ

เรื่องแผ่นดินมหัศจรรย์ เป็นเรื่องสั้นอีกเรื่องหนึ่งของม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ที่กล่าวเสียดสีรัฐบาลเผด็จการทหารในสมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี โดยผู้แต่งให้ลูกชายคนที่ ๒ ของเศรษฐีเล่าเรื่องราวบ้านเมืองที่ตนไปพบมา ดังตัวอย่างที่ว่า

...ในเรื่องอาหาร บรรดาไร่บ้านพลเมืองนั้น ก็บริโภคข้าวและมันจิ้ม
 สหากรเช่นเดียวกับมนุษย์ธรรมดา แต่อภิชนผู้ครองประเทศนั้น บริโภค
 สิ่งซึ่งคนธรรมดาไม่สามารถบริโภคได้ เป็นต้นว่า จอบ เสียม กระสอบ
 รถจีปรถถัง รถไฟและสนามบิน ตลอดจนถนนหนทางเป็นสายๆ....

แผ่นดินมหัศจรรย์ : ๑๓๒

จากเรื่องแผ่นดินมหัศจรรย์ เศรษฐีตั้งเงื่อนไขว่าจะยกสมบัติให้กับคนที่เล่านิทานโกหกได้ ยอดเยี่ยมที่สุด นิทานโกหกที่ลูกชายคนที่ ๒ ของเศรษฐีเล่าน่าจะเป็นเรื่องโกหกมากที่สุด เพราะไม่มีใครกินเสียม ถนน ฯลฯ เป็นอาหารได้ นิทานโกหกเรื่องนี้มีอาจเป็นจริงในความเห็นของผู้เขียน แต่ในความเป็นจริงของสังคมไทยแล้ว นิทานเรื่องนี้สามารถเป็นเรื่องจริง

เรื่องหมาตำรวจและนี้โง่ขุนนาง เป็นเรื่องสั้นที่ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์เขียนขึ้น เพื่อเสียดสีพฤติกรรมของข้าราชการไทย ที่ไม่คำนึงถึงผลประโยชน์ของประชาชนแต่กลับเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน ดังคำสารภาพของนายอำเภอที่ว่า "ผมละทิ้งราษฎรซึ่งเป็นภาระและหน้าที่ของผมโดยตรง ... ผมเพียงทำตามคำสั่งตามแก่ที่กระทรวง... เพราะนึกเสียวว่า... พวกนั้นต่างหากที่แกเลือนตำแหน่งขึ้นเงินเดือนให้ผมได้" (หมาตำรวจ : ๑๕๐) เมื่อข้าราชการไม่มีความรับผิดชอบ จึงทำให้ประเทศชาติไม่เจริญ ดังนั้นลีลาเสียดสีในเรื่องสั้นของม.ร.ว.คึกฤทธิ์ จึงเป็นแนวทางให้ผู้อ่านเห็นสภาพสังคมปัจจุบันได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

ไมตรี ลิมปิชาติ เป็นนักเขียนอีกคนหนึ่งที่น่าเรื่องข้าราชการไทยมาเขียนเสียดสี ทั้งนี้เนื่องมาจากไมตรี ลิมปิชาติ มีประสบการณ์ในการทำงานราชการ มองเห็นปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในวงราชการ ไมตรี ลิมปิชาติ จึงนำปัญหาเหล่านั้นมาถ่ายทอดในงานเขียนที่เขาให้ชื่อชุดว่า "ข้าราชการ" และ "น้ำประปา" เรื่องที่นำมาเขียนเสียดสีอย่างมีอารมณ์ขัน คือ ความขัดแย้งของผู้บังคับบัญชากับผู้ใต้บังคับบัญชา ดังตัวอย่างเรื่อง นี้แหละข้าราชการ กล่าวถึงการปฏิบัติตนของผู้ใต้บังคับบัญชาไว้ว่า

ตำราใครก็ไม่รู้บอกว่า ถ้าอยากก้าวหน้าในทางราชการต้องทำดังนี้
 หนึ่ง อย่าเด่นเกินไป ถึงกับข้ามหน้าข้ามตาผู้บังคับบัญชา
 สอง อย่าเถียงผู้บังคับบัญชา
 สาม อย่าขัดใจภรรยาของผู้บังคับบัญชา
 และสี่ อย่าขัดผลประโยชน์ผู้บังคับบัญชา

นี้แหละข้าราชการ : ๑๖

นอกจากนั้นไมตรี ลิมปิชาติ ยังเขียนเรื่องอิทธิฤทธิ์กล้วยแขก เพื่อเสียดสีข้าราชการที่ประพฤติปฏิบัติตนไม่เหมาะสม อายในเรื่องที่ไม่ควรอายแต่เรื่องที่น่าอาย เช่น การข้อราษฎ์ บังหลวง กลับไม่อาย ดังบทบรรยายที่ว่า "เป็นข้าราชการก็แบบนี้แหละ จะอายในสิ่งที่ไม่ควรอาย แต่ตรงกันข้ามจะไม่อายเลยในสิ่งที่ควรอาย เช่น การข้อราษฎ์บังหลวง กลับโก้เสียอีก ถ้าสามารถโกงได้จนรวยแล้วไม่มีใครจับผิดได้" (อิทธิฤทธิ์กล้วยแขก : ๑๓๗) พฤติกรรมของนักการเมืองก็เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่ไมตรี นำมาเขียนอย่างเสียดสี ไม่ว่าจะเป็นเรื่องลอยตามลม พรรคแซว ความเคยชิน คนไทยกับการพนัน ผู้เขียนได้ใช้ลีลาการเสียดสีอย่างมีอารมณ์ขันในการวิพากษ์วิจารณ์นักการเมือง ที่ใช้ตำแหน่งผู้แทนแสวงหาผลประโยชน์สู่ตน คนที่ต้องการได้รับเลือกเป็นผู้แทนจะต้องบริจาคเงินมากๆ เพื่อจะได้มีชื่อเสียง หรือเวลากล่าวปราศรัยหาเสียงต้องมีหน้าม้าคอยคล้องพวงมาลัยเพื่อแสดงอำนาจของตน ดังบทสนทนาที่ว่า

"ผมว่าเรื่องพวงมาลัยไม่น่าจำเป็น

"ใครบอกคุณว่าไม่จำเป็น จำเป็นมากทีเดียว อยู่บนเวทีพูดถ้า

ไม่มีพวงมาลัยแขวนคอ ไม่โก้ พูดก็ไม่ออก ถ้ามีหลายๆ หนักคอจะพูดคล้อง
 เชื่อมมณี ผมเคยขึ้นเวทีหาเสียง ผมรู้

พรรคแซว : ๑๔๕

ไมตรี ลิมปิชาติเป็นนักเขียนที่ได้รับการกล่าวขานว่า เป็นผู้ร่ำรวยอารมณ์ขันคนหนึ่ง และงานเขียนเกือบทุกเรื่องของไมตรีจะใช้อารมณ์ขัน เพื่อมุ่งเสียดสีพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้องของบุคคลในสังคมและเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น

วาณิช จรุงกิจอนันต์ นักเขียนเรื่องสั้นรางวัลซีไรท์ ประจำปี พ.ศ.๒๕๒๗ จากผลงานรวมเรื่องสั้นชุด ซอยเดียวกัน วาณิชเป็นนักเขียนที่มีท่วงทำนองการเขียนที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว คือ การใช้อารมณ์ขันเพื่อล้อเลียน เสียดสีบุคคลหรือสภาพเหตุการณ์บ้านเมือง และความร่ำรวยอารมณ์ขันของวาณิชนี่เอง จึงทำให้งานเขียนของเขามีเสน่ห์ ชวนอ่านยิ่งขึ้น ถนนวนหนังสือ ฉบับเดือนมกราคม ๒๕๒๗ วิเคราะห์งานเขียนของวาณิช ซึ่งสรุปได้ดังนี้

จุดเด่นในงานเขียนของวาณิช คือ การใช้ภาษาและเนื้อหาเสียดสีประชดประชันหรือมีเคล็ดต่างๆ ว่า "เล่นภาษาและกล้ำแหว" มุขตลกด้วยเล่ห์เหลี่ยมแบบศรีธนญชัยไม่ค่อยมีในงานเขียนของวาณิช แต่เป็นอารมณ์ขันจากความขี้ขลาด บางครั้งเข้อและง่ายๆ ตรงไปตรงมา ดำก็ดำกันจริงๆ

ถนนวนหนังสือ : ๓๔

เรื่องสั้นของวาณิชที่ใช้อารมณ์ขันเพื่อเสียดสีอย่างเด่นชัด คือ เรื่องมิชิแกนเทสต์ เป็นเรื่องที่เคยรวมพิมพ์อยู่ในจดหมายถึงเพื่อนเล่ม ๑ และจากเรื่องสั้นเรื่องนี้ส่งผลให้วาณิชเขียนเรื่องแนวขบขัน ในเวลาต่อมาเรื่องมิชิแกนเทสต์ เป็นเรื่องสั้นที่ผู้แต่งต้องการเสียดสีค่านิยมของคนไทย ที่เห็นอเมริกาดีกว่าเมืองไทย ทุกคนต่างหลงใหลใฝ่ฝันจะได้ไปอเมริกา ยอมทำทุกอย่างทั้งการสอบภาษาอังกฤษซึ่งไม่ใช่ภาษาของตนเอง เพื่อจะได้ไปอเมริกา เนื่องจากในช่วงนั้นคนไทยมีค่านิยมผิดๆ เหนือของนอก ดึงน้ำเสียงของผู้แต่งที่ว่า

พวกคุณทั้งหลายนี้ล้วนแต่พยายามเสนอตัวเข้าไปเป็นข้าจักรพรรดินิยมอเมริกัน... คุณไปอเมริกากันทำไม เมืองไทยไม่มีที่ให้คุณเรียนแล้วหรือ หรือจะไปจิกเบ็งค์เล่น ไปชุดทอง หรือหวังว่าจะได้เป็นทูตทางวิทยาคารกลับมา โโกหกทั้งเพ พวกคุณไม่มีปัญญาจะทำมาหากินในเมืองไทย ต้องการจะอบอไหมิะกลับมากริดกรายอย่างชนอีกระดับชั้นหนึ่งไซ้ไหม

มิชิแกนเทสต์ : ๓๐๒

ฮิวเมอริสต์ ม.ว.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ไมตรี ลิมปิชาติและวาณิช จรุงกิจอนันต์ ต่างเป็นนักเขียนเรื่องสั้นที่นิยมใช้อารมณ์ขันอย่างมีจุดมุ่งหมาย อารมณ์ขันที่ปรากฏในงานเขียนของพวกเขาเหล่านี้ จึงเป็นอารมณ์ขันเพื่อเสียดสีสภาพสังคมและเหตุการณ์บ้านเมืองเป็นสำคัญ ทั้งนี้ผู้อ่านจะเข้าใจได้ จำเป็นต้องมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับบุคคล หรือเหตุการณ์บ้านเมืองในสมัยนั้นเป็นอย่างดี แล้วจะทำให้เรื่องสั้นเหล่านั้นเสียดแทงจิตใจผู้อ่านมากยิ่งขึ้น

นอกจากเรื่องสั้นของนักเขียนทั้ง ๔ ท่านที่ได้กล่าวมาข้างต้น ยังมีเรื่องสั้นอีกหลายๆ เรื่อง ที่นักเขียนใช้กลวิธีเสียดสีเป็นกลวิธีสำคัญในการเขียน ในที่นี้จะกล่าวถึงเรื่องสั้นไทยร่วมสมัยเรื่องเด่นๆ ในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๐๐-๒๕๔๐ ดังเช่นเรื่อง คนบนต้นไม้ของ นิคม รายวา เขาซึ่งเป็นตัวละครสำคัญในเรื่อง มุ่งมันปีนขึ้นไปบนต้นไม้ เพื่อจับนกมาขาย แล้วนำเงินมาเลี้ยงชีพ เขามักจะกล่าวว่าตัวเองถูกเบียดเบียนจากคนและธรรมชาติ แต่การกระทำของเขาที่มุ่งเอาชีวิตรอด จนลืมนึกไปว่า เขาก็กำลังเบียดเบียนรังแกผู้อื่นเช่นกัน พฤติกรรมของเขาจึงขัดแย้งกับความเป็นจริงเป็นอย่างมาก เนื่องจากในสภาพสังคมปัจจุบัน ทุกคนพยายามทำทุกวิถีทางเพื่อความอยู่รอดของตัวเอง แต่ลืมนึกไปว่าตนเองกำลังสร้างความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่น

เรื่องคนบนยอดตึกของประภัสสร เสวิกุล กล่าวถึงเหตุการณ์ที่ชายหนุ่มคนหนึ่งต้องการกระโดดตึกเพื่อฆ่าตัวตาย แล้วเขาซึ่งเป็นตัวละครสำคัญในเรื่องต้องขึ้นไปช่วยเหลือผู้ที่กำลังจะฆ่าตัวตาย แต่เขาเกิดความรู้สึกขัดแย้งภายในใจเป็นอย่างมาก เนื่องมาจากเขาผู้ที่กำลังจะไปช่วยเหลือคนอื่นไม่ให้อะไรกระโดดตึกฆ่าตัวตาย กลับมีความทุกข์ต้องการเป็นผู้กระโดดตึกเสียเอง ในขณะที่เขากำลังช่วยเหลือผู้อื่น แต่เขาไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองให้หลุดพ้นจากความทุกข์ได้ นอกจากนั้นเรื่องสั้นเรื่องนี้ยังแฝงน้ำเสียงเสียดสีสังคมไว้อย่างเจ็บปวด ทุกคนในสังคมนำความทุกข์ความเดือดร้อนของผู้อื่นมาแสวงหาผลประโยชน์ใส่ตน หรือแม้กระทั่งเพื่อนมนุษย์ด้วยกันเอง ยังมองเห็นความตายเป็นเรื่องของผลประโยชน์

เรื่องครอบครัววงกลางถนนของศิลา โคมฉายเป็นเรื่องสั้นที่เสียดสีสังคมอย่างชัดเจน ผู้แต่งใช้การสร้างภาพที่เกินจริง เนื่องจากการจรรยาบรรณที่ยาวนานมาก จนทำให้ตัวละครสามารถนำกิจกรรมที่ควรจะทำในที่ลับมาทำในที่สาธารณะได้ สภาพสังคมปัจจุบันนี้มีปัญหามากมาย รวมทั้งปัญหาการจรรยาบรรณซึ่งเป็นปัญหาใหญ่ของสังคมเมืองหลวง ผู้แต่งจึงนำปัญหาดังกล่าวมาเสียดสีว่า ไม่สามารถแก้ไขได้ เอาเวลาที่รถติดนานๆ มาปลูกกล้วยยังดีเสียกว่า และสุดท้ายครอบครัวซึ่งเป็นสถาบันที่สำคัญที่สุดในสังคมไทย กลับเป็นสิ่งที่ไม่มีคุณค่า อนาถาจนกลายเป็นครอบครัววงกลาง

ถนน เพราะพฤติกรรมที่เป็นข้อห้าม ควรจะทำในที่ลับ แต่เมื่อการจรรยาบรรณติดขัดยาวนานมากจนสามารถทำกิจกรรมดังกล่าวบนถนนได้

เมื่อพิจารณาเรื่องสั้นแนวเสียดสี ซึ่งผู้วิจัยได้หยิบยกมาเป็นตัวอย่างจะเห็นได้ว่า เรื่องสั้นที่ใช้กลวิธีเสียดสีในการเขียนมีปรากฏให้เห็นอย่างต่อเนื่องในแวดวงวรรณกรรมไทย ส่วนนักเขียนที่ได้ชื่อว่า ใช้ลีลาการเสียดสีอย่างมีอารมณ์ขันอย่างเด่นชัดมีเพียงไม่กี่ท่าน ทั้งนี้เนื่องมาจากการใช้ลีลาการเสียดสีอย่างมีวรรณศิลป์ทำได้ยาก

เรื่องแนวเสียดสีในวรรณกรรมไทย มิใช่กลวิธีใหม่ที่เรากำลังนำมาใช้ภายหลังได้รับอิทธิพลจากตะวันตก แต่ในวรรณกรรมไทยได้นำกลวิธีการเสียดสีมาใช้เป็นระยะเวลาอันยาวนานแล้ว ไม่ว่าจะเป็นการเล่าถึงความเดือดร้อนในรูปแบบการร้องทุกข์แบบชาวบ้านในวรรณกรรมมุขปาฐะ หรือการเสียดสีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของข้าราชการและบุคคลในสังคม เพื่อให้ประชาชนได้รับรู้ในวรรณคดีไทยตั้งแต่สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นเป็นต้นมา การเขียนเรื่องแนวเสียดสีเริ่มปรากฏให้เห็นอย่างเด่นชัดในเรื่องสั้นไทย สมัยหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.๒๔๗๕ เพราะในช่วงเวลานั้นบ้านเมืองกำลังมีปัญหาหลากหลายประการ การที่ประชาชนจะแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระและปลอดภัยต่อตัวผู้เขียน นักเขียนจึงต้องนำกลวิธีการเขียนแนวเสียดสีมาใช้เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาที่จะเกิดตามมาต่อผู้เขียน นอกจากนั้นการเขียนเรื่องร้องเรียนปัญหาต่างๆ อย่างตรงไปตรงมาอาจใช้ไม่ได้ผลเท่าที่ควร แต่ถ้านักเขียนนำกลวิธีการเสียดสีมาใช้ในงานเขียนของตนอย่างมีศิลปะ จะทำให้ผู้อ่านทราบถึงปัญหาเหล่านั้นได้อย่างชัดเจน และส่งผลให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์สะเทือนใจต่อปัญหาที่นักเขียนได้นำมาเสนอ นอกจากนั้นยังเป็นกลวิธีสำคัญในการสร้างอารมณ์วรรณศิลป์ให้แก่ผู้อ่านได้อย่างงดงาม มากกว่าที่นักเขียนจะนำปัญหาต่างๆ มาเสนออย่างตรงไปตรงมา ทั้งนี้เพราะงานเขียนที่แสดงน้ำเสียงเสียดสีไว้อย่างแยบยล จะให้ผู้อ่านได้คิดและพิจารณาถึงปัญหาเหล่านั้น ถึงแม้จะไม่ใช่เป็นการแก้ไขปัญหาโดยตรงแต่เป็นการสร้างอารมณ์สะเทือนใจแก่ผู้อ่าน ซึ่งในงานเขียนของทางตะวันตกได้นำกลวิธีดังกล่าวมาใช้เสมอๆ เพื่อสร้างวรรณศิลป์ในงานเขียนของตน

งานเขียนสมัยหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.๒๔๗๕ มีการเขียนเรื่องแนวเสียดสีปรากฏให้เห็นอย่างเด่นชัด เช่น เรื่องแผ่นดินมหัศจรรย์ คนบนยอดตึก ครอบครัวยกกลางถนน โดยเฉพาะนักเขียนผู้หนึ่งที่มักนำลีลาเสียดสีมาใช้ในงานวรรณกรรมของตน จนอาจเรียกได้ว่าเป็นลักษณะเฉพาะตัวของผู้เขียน คือ ลาว คำหอม ลีลาเสียดสีในงานวรรณกรรมของลาว

คำหอม นับว่าเป็นแนวทางในการเสนอภาพปัญหาชีวิตของคนชนบทอย่างมีวรรณศิลป์ ผู้แต่งไม่จำเป็นต้องกล่าวถึงปัญหาของคนชนบทโดยตรงไปตรงมา ว่ามีปัญหาอะไรบ้าง แต่ผู้แต่งได้แสดงถึงปัญหาเหล่านั้นไว้อย่างแยบยล ผ่านลีลาอันเป็นลักษณะเฉพาะตัวของผู้แต่ง ลีลาเสียดสีในวรรณกรรมของลาว คำหอม มิได้ปรากฏเพียงแค่ถ้อยคำ การใช้ภาษาเท่านั้น แต่มีปรากฏทั้งในกลวิธีการเล่าเรื่อง ตัวละคร ฉาก บทสนทนา น้ำเสียงของผู้เล่าเรื่องซึ่งรวมเรียกว่าองค์ประกอบทางวรรณกรรม ทั้งนี้ผู้วิจัยจะศึกษาอย่างละเอียดต่อไป